

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO. 23 (3527) ●

● ЧАЦВЕР, 22 ЧЭРВЕНЯ, 2017

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: **WWW.GOLAS.BY**

Вандроўка ў Маладзечна
Беларусы з розных краін пабачылі як жывуць жыхары гэтага прыгожага горада Міншчыны **Стар. 2**

“Купалінка” ў Сыктыўкары
Хор, створаны ў Рэспубліцы Комі, гожа прадстаўляе беларускую культуру ў Расіі **Стар. 4**

Люстэрка з Бацькаўшчыны
Стар. 4

АБРЫСЫ ЛЁСУ

Светлы пасыл дабрыні

Мастак Пётр Шарыпа быў “дзіцем вайны”, якая знявечыла ягонае дзяцінства, забрала назаўсёды бацьку. Але душа творцы не агрубела ў тым раннім сіроцтве: ён і ў мастацтве застаўся ўдумлівым, вытанчаным лірыкам.

Іван Ждановіч

Чулы педагог і вялікі майстар “рамантычнага краявіду”, які знайшоў сваю індывідуальную маляўніча-пластычную мову — такое вызначэнне даў мастаку адзін з маіх калег. А між тым у біяграфіі творцы — вельмі жорсткі “ваенны” пачатак: “Шарыпа Пётр Пятровіч нарадзіўся 11 красавіка 1942 года ў вёсцы Арашкі Аршанскага раёну Віцебскай вобласці”... Прыпынімся, удумаемся. Вясна як пара надзей, нараджэння — і вайна як ува-сабленне гвалту, пакуты, болю, смерці... У небе — жаўранкі, а на роднай зямлі — ворагі. Цікава, што елі тады, увесну 42-га ў Арашках (цяпер вёска яшчэ называюць і Заазер’е), пад акупантамі? Наўрад ці хлеб — можа, бульбы трохі застава-

ЯЎГЕН ШУНЕЙКА

У майстэрні. 1987 г.

лася, сушаныя ці мочаныя грыбы, ці шчаўе маладое, а яшчэ — крапіва, сок-бярэзавік... І з малаком маці, як кажуць, упітваў хлопчык і страх, і боль душэўны, і пахі небяспекі, смерці. Бо дзе ж ты ад іх у вайну з немаўляткам ды без мужа схавашся...

Невялічкі фрагмент успамінаў пра перажытае ў вайну амаль 30 гадоў таму са слоў мастака запісаў Яўген Шунейка. Мастацтвазнаўца ў тэксце “Лірык, мастак тонкіх настрояў” (ГР, №47(2033), 19 лістапада 1987 г.) апісвае, як наведваў майстэрню, астаяваную ў невялічкім пакойчыку кватэры творцы. Вось яны разам разглядаюць вялікае палатно “Дзень памяці”, прысвечанае 40-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Дзеца апісанне: “На

Пётр Шарыпа. Развітанне з роднай вёскай. 1992 г.

фоне ружовага квітнеючага бэзу тры жаночыя вобразы: летуценная дзяўчынка-падлетак, маладзіца з немаўляткам і журботная бабуля, што ўзіраецца ў пажоўклы франтавы фотаздымак. Яны паэтычна сімвалізуюць радасць адноўленага жыцця, змяшаную з горыччу балючых і незагойных успамінаў пра тых, каго вырвала вайна з кожнай беларускай сям’і”.

Ва ўсіх траіх жанчын былі жывыя правобразы. Пра тое скажам далей. Важныя дэталі згадала Алена Шарыпа, таксама вядомая мастачка, успамінаючы пра бацьку — яго не стала ўвосень 2013-га. Ладзячы сёлета ў Заслаўі, пад Мінскам, выставу памяці да ягоных 75-х угодкаў, яна звярнулася ў рэдакцыю: “Я знайшла ў сямейным архіве нумар газеты “Голас Радзімы” з артыкулам пра бацьку, тады яшчэ адносна маладога мастака: яму было 45... Дысылаю вам фота артыкула”.

Адтуль мы й возьмем яшчэ адзін урывак: “— Я перажыў акупа-

цыю на роднай Аршаншчыне зусім маленькім хлопчуком, — успамінае Пётра Пятровіч, — на фронце загінулі старэйшыя мужчыны з нашае сям’і, мой бацька і ягоны брат. Калі набліжаўся фронт, я з маці разам з аднавяскоўцамі хаваліся ў лесе. Там нас нечакана знайшлі фашысты. Яны спалілі зямлянкі, пастроілі ўсіх у адну шарэнгу і ўжо трымалі пад прыцэламі аўтаматаў, але не расстралялі, бо іх стрэлы маглі па-чуць партызаны. Гэта і выратавала нам жыццё. Маці, калі прыгадвае, як мы тады цудам не загінулі, заўсёды плача. А я больш памятаю, як прыйшлі нашы воіны-вызваліцелі ў выцвілых ад сонца гімнасцёрках. Колькі радасці было! Летась я напісаў карціну “Цяжкія гады”, навеяваю ўспамінамі тых яскравых падзей. На гэтую тэму буду пісаць і далей, бо з часам усё перажытае становіцца асэнсаваным і ёмістым вопытам мінулага, без якога нельга абыходзіцца нашаму сучасніку”.

→ **Стар. 3**

ВЕСТКІ

Зберажэнне і прымнажэнне

Рыгор Арэшка

У Нацыянальнай бібліятэцы прэзентаваліся тры тэхналогіі ўзнаўлення дакументальнай спадчыны

Сканэр ці друкарка-прынтэр — паўсядзённая тэхніка ў офісах, дамашніх умовах. А якія тэхналогіі ўзнаўлення дакументальнай спадчыны цяпер на ўзбраенні ў тых, хто яе захоўвае, вывучае? Тое можна было пабачыць 9 чэрвеня ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі на прэзентацыі, прымеркаванай да 500-годдзя беларускага кнігадрукавання.

Цяпер, калі бурна развіваюцца тэхналогіі, надзвычай важна скарыстацца імі ды надзейна захаваць нашу спадчыну, вярнуць яе ў культурны і навуковы ўжытак. На гэта скіраваны праекты па ўзнаўленні дакументальнай спадчыны. І ў НББ прадставілі тры розныя тэхналогіі. Першая — перавыданне арыгінальных помнікаў па старажытнай методыцы: пры дапамозе ручнога прэса. Мы пісалі: скарынаўскі друкарскі станок узнавіў з камандай аднадумцаў Уладзімір Ліхадзедаў. Другая — факсімільнае ўзнаўленне помнікаў: дзякуючы ёй кніжная спадчына продкаў становіцца даступнай для шырокай аўдыторыі. І трэці шлях: сучасныя інфармацыйныя тэхналогіі, віртуальнае ўзнаўленне.

У плыні прэзентацыі прайшла цырымонія перадачы ў дар устано-вам культуры Беларусі адноўленай на друкаваным прэсе старажытнай карты Вавасорэ XVI стагоддзя: па ёй можна ідэнтыфікаваць цяперашнія беларускія землі. Кожны з удзельнікаў прэзентацыі змог разгледзець і узноўлены друкарскі станок, і шматлікія факсімільныя выданні.

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Разам — весела!

Беларускія гурты “Зорачкі” ды “Купалінка” з Тальяці заваёўваюць новых прыхільнікаў сярод юных глядачоў

І як жа прыемна ўсведамляць, што ты ўмееш рабіць свята, дарыць радасць людзям! Думаецца мне, юныя артысты з беларускіх гуртоў “Зорачкі” ды “Купалінка” ўжо ведаюць пра такое салодкае пачуццё. Вось і на пачатку чэрвеня будынак Палаца культуры, мастацтва і творчасці ў Тальяці поўніўся маладымі галасамі. Гэта ў залу прыходзілі глядачы, а юныя артысты — рыхтаваліся да выхаду на сцэну. Цікава заўжды назіраць, як яны, у яркіх і прыгожых строях, чака-

юць пачатку канцэрта. А на гэты раз на свяце “Вместе весело шагать”, прысвечаным Міжнароднаму дню абароны дзяцей і Дню горада, выступалі ажно шэсць дзіцячых творчых калектываў.

І яны-такі парадавалі сваім майстэрствам сяброў, бацькоў і гасцей! Пад мелодыю вальса праграму ў танцавальнай зале адкрыў харэаграфічны калектыў з Палаца дзіцячай і юнацкай творчасці. А потым надыйшла і наша, беларуская пара. З новым рэпертуарам выступалі народны ансамбль беларускай песні “Купалінка” і дзіцячы ансамбль “Зорачкі”. Новыя песні, новыя прыгожыя твары, цудоўныя маладыя галасы закранулі сэрцы глядачоў. Напрыклад, песня “Купалінка” — якая

Юныя артысты беларускіх гуртоў на святочнай сцэне ў Тальяці

ўжо даўно стала візітнай карткай ансамбля — была выканана ў новай пастаноўцы. І вясёлую песню “Падружаны” салісткі Вольга Мачалава і Алена Марозава падалі так, што глядачы былі ў захапленні. А песня “Лявоніха” падахвоціла танцаваць

не толькі выканаўцаў — і з іншых калектываў артысты падключыліся. А потым да слёз кранула ўсіх песня пра Хатынь “Да цябе, Беларусь”.

Закончылі нашы гурты свой блок выступленняў песняй пра Тальяці “Горад маёй мары” — яе аўтар Юрый Ан-

друшын. Цёпла прымалі нас глядачы! А яшчэ на свяце выступалі артысты з эстрадна-джазавай студыі “Вакаліст”, юны спявак Інтыгам Абдулаеў, танцавальны гурт “Маруся”. Так што свята ўдалося.

Людміла Дзёміна, г. Тальяці

ПАДАРОЖНЫ БЛАКНОТ

Вандроўка ў Маладзечна

Беларусы з розных краін пабачылі як жывуць жыхары гэтага прыгожага горада Міншчыны

Калі прадстаўнікі беларускіх СМІ з Латвіі, Расіі, Украіны, Эстоніі прыежджалі на выставу “СМІ ў Беларусі”, то гаспадары для нас зладзілі экскурсію ў Маладзечна. Выехалі сонечнай раніцай, настрой прыўзняты. Едзем дарогай Мінск—Вільнюс, знакамітым Віленскім трактам, якому нават зроблены помнік. Кажуць, гэта — адзіны ў свеце помнік шляху. На мяжы Маладзечанскага раёна дэлегацыю сустракае хлебам-соллю і песняй вакальная група “Маладзея” ансамбля “Забудова” (кіраўнік Генадзь Сушко).

У раёне, расказвалі нам, каля 40 тысяч жыхароў розных нацыянальнасцяў. Першыя згадкі пра Маладзечна — з 1380 года: спачатку то была вёска, пасля — мястэчка, затым княжы двор, а ў XX стагоддзі, пасля будаўніцтва чыгункі, паселішча вырасла ў горад. Быў там і замак, апошнім гаспадароў у ім Міхал Клеафас Агінскі. У 1812-м у замку спыняўся Напалеон, на сцяне напісаў “Napoleon I”, а казакі генерала Платава пазней дадалі — “...і апошні”. Быў кляштар манахаў ордэна трынітарыяў, было шляхецкае павятовае вучылішча. Прыязджаў у горад Мікалай Гоголь з сябрам Пагодзіным, а ў мясцовай прагімназіі рэктарам працаваў славуці аўтар беларускай граматыкі Іван Насовіч. Пасля падаўлення паўстання Кастуся Каліноўскага прагімназію зачынілі, а праз некаторы час адкрылі настаўніцкае вучылішча. У 1911-м пад Маладзечна, у вёсцы Ракуцёўшчына, два месяцы жыў Максім Багдановіч.

ВІКТАР БАЙКАЧОЎ

Цікава павандраваць па горадзе, у якім шмат знакавых мясцін

Назва горада, па версіі навукоўцаў, пайшла ад рэчкі Маладачанкі. Есць там і першы музей мінералогіі, які стварыў Тамаш Зан. Свята-Пакроўская царква існуе з 1600 года: спачатку была драўляная, цяпер — з цэглы. У час апошняй вайны на званіцы яе фашысты паставілі зеніткі, а сам храм пафарбавалі ў колер хакі. Пасля ўзнаўлення царкву занава адкрылі толькі ў 1995 годзе.

У час Вялікай Айчыннай вайны з 1941 па 1944 год у горадзе быў канцлагер “Шталаг-342” для ваенна-палонных. Іх прайшло праз лагер 80 тысяч, а замучаных, траўленых сабакамі, расстрэляных пахавана там 33 тысячы 150 чалавек. Цяпер гэта —

мемарыяльны комплекс. Выяўляе імёны салдат-пакутнікаў, знаходзіць іх сваякоў ужо больш за 30 год Лідзія Барысаўна Князева, настаўніца 5-й школы. Яна ж і кіраўніца групы “Пошук”, падключае да справы вучняў. “Не трэба шмат гаварыць пра патрыятычнае выхаванне, — лічыць яна. — Мы пішам лісты — у розныя арганізацыі, а калі ўдаецца адшукаць яшчэ блізкіх і родных загінуўшага чалавека, то адной такой сустрэчы з роднымі, яркіх эмоцый хапае надоўга, і дзеці бачаць важнасць такой справы”.

І яшчэ адзін паказальны штрих — у доказ таго, якое гэта ліха: вайна. Да яе ў Маладзечне амаль палова жыхароў былі яўрэі, а цяпер у

сінагогу ходзяць 35 чалавек. Хто на франтах ці ў партызанах загінуў, каго фашысты пазабівалі, а хто ацалеў — раз’ехаліся. Наша дэлегацыя ўсклала кветкі на мемарыяле, а Глеб Кудрашоў з Палтавы прачытаў верш “Останній” легендарнага паэта Барыса Алейніка. Дарэчы, ён памёр сёлета 30 красавіка, на 82-м годзе жыцця. У вершы распавядаецца, як да райскіх варот, ля якіх стаяў Святы Пятро, падышоў салдат: “І сам Пятро, зачудування повен/ З небаченой досі дывіны./ У Всеблагаго запитае: Хто він?/ І Бог відкаже: Се — Останній Воін/ Великої, Священної війни./ Ты відчини Йому ворота, Петре,/ І — грішного — до раю запрося:/ Він на землі зазнав такого пекла,

/ Що Я Його простиw на всі часи!” Вось так мы ўшанавалі й памяць пра слаўнага паэта, Героя Украіны.

А пасля Раіса Казановіч, супрацоўніца Маладзечанскага райвыканкама, паказвала нам Маладзечанскі палітэхнічны каледж. Яму ўжо 55 год, мае свае багатыя традыцыі, а месціцца ў будынку, дзе раней былі польскія казармы. Дарэчы, у адміністрацыі каледжа працуе ўнучка былога польскага афіцэра, што жыў калісь у тых казармах... Каледж напрумаю супрацоўнічае з школамі, а выпускае будаўнікоў, тэхнікаў-тэхнолагаў, тэхнікаў-механікаў, тэхнікаў-электрыкаў, хлебапёкаў, тэставодаў, півавараў. Вучацца ў ім больш за 1000 юнакоў і дзяўчат.

Паказалі нам і Алімпійскі цэнтр, пабудаваны 6 гадоў таму. Цудоўныя залы для гледачоў на 1000 месцаў, лядовая арэна, два басейны (меншы з атракцыйнамі для дзяцей і вялікі для заняткаў плаваннем, спаборніцтваў), там жа тэнісны корт, футбольнае поле, баскетбольныя і валебольныя пляцоўкі. Мы пераканаліся: Маладзечна — гэта сучасны горад, дзе ёсць уся інфраструктура для паўнацэннага жыцця. Нездарма ж горад у 2016-м быў абраны культурнай сталіцай Беларусі. Шчыра дзякуем гідам за ветлівасць і добразычлівасць, з якою прымалі, суправаджалі нашу дэлегацыю. Цяпер для нас Маладзечна — ужо “свой” горад.

Алёна Міцкевіч,
член рэдкалегіі газеты
беларусаў Латвіі “Прамень”

ПРАЕКТЫ

Экасцежка ў патаемнае жыццё

Іна Ганчаровіч

Цэнтр міфалагічнага турызму ствараецца ў Бярэзінскім біясферным запаведніку

Загляньце на сайт запаведніка ў нэце, і сярод супрацоўнікаў аддзела турызму, экалагічнай асветы ды інфармацыйнага забеспячэння пабачыце аднаго з іх: Балотнік Незвычайны, жыхар запаведнага балота. І ёсць ягоны здымак з інтрыгоўным каментарам: “На тэрыторыі Беларусі сустракаецца толькі ў Бярэзінскім біясферным запаведніку. Самы рэдкі “чырвоначнік”. Па некаторых звестках, жыве ў балотах запаведніка больш за 600 гадоў. Незамежны ўдзельнік і галоўны персанаж экскурсійнай праграмы “Таямніцы запаведнага балота”.

Пакуль што персанажаў беларускай міфалогіі рэдка сустранеш у беларускіх турпраграмах. А між тым нашы продкі спагонне сямбравалі з патаемнымі сіламі прыроды. Яшчэ й на пачатку XX стагоддзя ў Мінску пры рацэ (непадалёк цяпер там — рэстаран “Старое рэчышча”) ляжаў язычніцкі камень Дзед. Каля яго, кажуць, заўсёды гарэў агонь-Зьніч, а вядун праводзіў абрады. Прыходзілі людзі — з просьбамі: хто па здароўе, хто па добрага мужа... Прыносілі ахвяры: хлеб, яблыкі, сувоі палатна... Цяпер той камень ляжыць у Музеі валуноў (мікрараён Уручча). І што цікава: да яго па-ранейшаму, як і сотні

гадоў таму, прыходзяць людзі...

Міфалагічная свядомасць, кажуць спецыялісты, — гэта важны складнік беларускага меналітэту. Вось і вырашылі энтузіясты распавядаць пра нашу прыроду з падмогай нацыянальных міфалагічных вобразаў, а таксама інавацый. Прычым не толькі каб давесці турыстам, што варта зберагаць прыродныя багацці, але й каб патлумачыць усім ахвочым: чаму такая жывучая і багатая беларуская народная культура. Якая, заўважым, і па гэты час у глыбінцы захавалася.

Здзейсніць падарожжа ў часе група энтузіястаў прапануе ў Бярэзінскім біясферным запаведніку. Там збераглася адна з нямногіх часцінак паўднёвай тайгі, якая сфармавалася ў ледніковы перыяд: амаль 8000 гадоў таму. На тэрыторыі запаведніка і ствараецца першы ў Беларусі Цэнтр міфалагічнага турызму. Гэта будзе частка маштабнага праекта “Садзеянне пераходу Беларусі да “зялёнай” эканомікі”, ён фінансуецца Еўрасаюзам і рэалізуецца Праграмай развіцця ААН у партнёрстве з Мінпрыроды Беларусі.

Цэнтр аб’яднае тры аб’екты: “Музей міфічных істот”, экасцяжыну “У краі міфаў” і экспазіцыю пад адкрытым небам “Міфалагічны хутарок”. У канцэпцыі музея ляжыць мадэль “Сусветнага дрэва”: у славян гэта своеасаблівы сімвал светабудовы. Там будуць створаны тры прасторы: “ніжні свет”, “свет людзей” і “неба”. Музей з

Цяпер у Балотніка Незвычайнага пабольшае клопатаў

дапамогаю тэатралізаваных гукавых і светлавых інсталяцый “населіць” загадкавы свет міфалагічных істот-духаў. Канцэпцыю музея распрацавалі дызайнеры Ігар Герасіменка і Тамара Голубева, якія раней працавалі над афармленнем залаў Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны і Мірскага замка. На тэрыторыі музея запрацуе сонечная электрастанцыя: будзе і асвятляць аб’екты, і прыадкрываць экскурсантам таямніцы энергіі Сонца.

А на “Міфалагічным хутарку” паселяцца Лясун, Палявік ды Балотнік. Апошні — своеасаблівы брэнд Лепельскага рэгіёну. Паводле паданняў, гэты персанаж ахоўвае Бярэзінскі біясферны запаведнік, які ўжо 90

гадоў мае статус эталона некранутага прыроды. Музей і экспазіцыю пад адкрытым небам злучыць экасцяжына. Часткова яна пройдзе там, дзе раней ніколі не было экскурсіі. Запланаваны 17 інсталяцый: Русалка, Аржавейнік, Пушчавік ды іншыя. Каб дадаць уражанняў, эмоцый наведнікам, будзе і начная экскурсія. З надыходам цемры госці пойдучы ў вандроўку... праз адмысловы “партал” і прамоўшчыя традыцыйныя замовы: каб засцерагчы сябе ад уплыву цёмных сіл, якіх там будзе шмат.

Працуюць над праектам энтузіясты аб’яднання “Адпачынак у вёсцы” і супрацоўнікі запаведніка. Яны ўжо выйгралі конкурс: праект

быў адабраны з 150 прапанаваных на конкурсе “зялёных ініцыятываў”. Падрыхтавана група гідаў-інтэрпрэтатараў, для чаго ўпершыню на постсавецкай прасторы прайшоў трэнінг “Інтэрпрэтацыя спадчыны ў “зялёным” турызме”. Навучаў “зялёных гідаў” прафесар Рэгенсбургскага ўніверсітэта (ФРГ) доктор Торстэн Бернд Людвіг. У планах энтузіястаў — шырэй залучаць у праект і мясцовае насельніцтва. Школьнікі, рамеснікі, мастакі, жыхары бліжэйшых вёсак дзякуючы заняткам ужо навучыліся не толькі ўдала пераўвасабляцца ў міфалагічныя персанажы, але й асвойваюць тэхніку вырабу тэматчных сувеніраў — іх можна будзе набыць у цэнтры.

Адкрыецца Цэнтр з міфалагічнымі — спрадвечна беларускімі — персанажамі ўжо хутка. Будзем спадзявацца, што вандроўкі ў свет патаемнага будуць як захапляльнымі, так і павучальнымі, карыснымі. Мудрасць продкаў — не старэе і ў пару IT-тэхналогій, бо дазваляе тым, хто да яе далучаецца, выпрацоўваць правільную, у адпаведнасці з велічным Сусветным дрэвам лінію жыцця. Дарэчы, у беларусаў кажуць, што “нячысцікі” таксама ведаюць у сусветнай іерархіі сваё месца і да чалавека добрага, светлага, справядлівага, душэўнага — ніколі не чапляюцца. І гэта ўжо, падаецца мне, для многіх удумлівых людзей зусім не міф, а цалкам рэальны факт.

АБРЫСЫ ЛЁСУ

Светлы пасыл дабрыні

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Колькі тады было хлопчыку? Гады два... Між тым, аналізуючы псіхалагічную “расстаноўку сіл” у той лясной гісторыі са спаленымі зямлянкамі, можна дапусціць, што не партызанаў спалохаліся немцы. Бо чаго ж тады йшлі ў лес? Можа, якраз маленькі Пятрок на руках жанчыны й расчуліў нечае сэрца. І таму смяротны акт не быў учынены. Сёння ж мы ведаем, што й сярод фашыстаў былі людзі... А дзеці ў вайну і сапраўды часам ратавалі бацькоў ад смерці — самім фактам свайго кволага існавання. У прыватнасці, пра тое згадаў у апошнім інтэрв’ю знакаміты ўкраінскі паэт Барыс Алейнік, які памёр сёлета 30 красавіка. Быў родам з 1935-га, з Палтаўшчыны. І ў яго таксама ў вайну загінуў бацька, малады журналіст. Паэт успамінаў: “Калі ў верасні 1941-га немцы падышлі зусім блізка да сяла, мама сказала, што трэба бегчы. Мы прасліліся да нейкай ваеннай калоны. Па дарозе патрапілі пад бамбаванне, нас узялі ў палон. На маме быў польскі касцюм: цёмна-сіні жакет і такога ж колеру спадніца. На шчасце, ад расправы нас уратавала мая знешнасць: мама казала, што ў раннім дзяцінстве я выглядаў гэкім бялявым херувімчыкам. Таму афіцэртанкіст на абходзе папляскаў мяне па шчацэ і загадаў нас з мамаю адпусціць”.

Што мацней: сіла ці прыгажосць? Вось жа не сіла і грубасць, а безабаронная прыгажосць, можна сказаць, уратавала хлопчыка з маці ад смерці. . . А калі часам кажуць, што прыгажосць выратуе свет, то варта яшчэ дадаваць: і ўжо даўным-даўно ўсіх нас ратуе. Людское азвярэнне, ачарсцвенне душаў, скочванне ў цынiзм і скоцтва — працэс пастаянны, асабліва ж масавы, пэўна, у вайну ці ў небяспечную пару прыўладнай уседазволенасці, ляютнае сытасці. Відаць, бруд і цемра заўсёды, “ад стварэння свету” ўраўнаважваецца памкненнем часткі чалавечай супольнасці — да святла, да ісціны, да справядлівасці й прыгажосці. А той светлы пасыл дабрыні, чысціні, якой поўняцца-прамяняцца карціны (пейзажы, нацюрморты, партрэты ў стылі рэалізму) вяскоўца, падранка вайны, сына даяркі з Аршаншчыны Пётры Шарыпы — ці ж выпадковы? Кожная ж так званая выпадковасць мае свае патаемныя заканамернасці.

У пошуках адказу — хто разбудзіў ягоны талент? — дапамагаюць успаміны мастака. У інтэрнэце знаходзім тэкст, падрыхтаваны Аленай Шарыпай. Дык вось, у Арашках Пётр закончыў пачатковую школу, а ў сярэдняю пайшоў у гарпасёлак Арэхаўск: яго ўзялі да сябе дзядзька з цёткаю. І далей: “Настаўніцай малявання там была Ніна Дзям’янаўна Афанасьева, паходжаннем са старажытнага рускага дваранскага роду, у 1930-я гады высланая з Ленінграда”. Пазней мастак пісаў ва ўспамінах: “Яе кватэра была па суседстве з намі. . . На сценах — фотаздымкі людзей у даўняй афіцэрскай форме, з тварамі, непадобнымі да нашых сучаснікаў. Але галоўнае — кнігі, неверагодна шмат кніг: у шафах, у скрынях, кнігі ста-

Педагог Пётр Шарыпа з юнымі мастакамі са школы-інтэрната на пленэры

Вёска мастака на карціне “Родная зямля” (1989)

рыя, дзевятнаццатага стагоддзя, і выдзеныя нядаўна, дарэвалюцыйныя часопісы. . . У той час я многа хварэў, увесь дзевяты клас пралажаў у ложку, і кнігі былі маім жыццём”. У школьныя гады ён рабіў першыя малюнкi з натурy алоўкам, эцюды акаварэллю. Некаторы час захапляўся капіраваннем алейнымі фарбамі каляровых рэпрадукцый з часопісу “Огонёк”.

З інтэрнэт-публікацыі пра выставу карцін Пятра Шарыпы, якая ладзілася намаганнямі ягонай дачкі летась да Дня Перамогі ў карціннай галерэі 56-й мінскай школы, даведваемся: некаторыя кнігі па мастацтве, падараныя мастаку Нінай Дзям’янаўнай, зберагаюцца й цяпер — у бібліятэцы Алены Шарыпы. А канчатковае рашэнне “вучыцца на мастака” ў Пётры з’явілася, пэўна, у 10-м класе: тады выкладаць у школу пасля заканчэння Віцебскага мастацкага вучылішча прыехаў Мікалай Кісялёў.

Так што былі ў хлопца на шляху ў мастацтва і “добрая фея”, і таленавіты “чараўнік”. Урэшце выбраў мастацкаграфічны факультэт Віцебскага педінстытута. Мастак закончыў яго ў 1965-м. І нешта штурхала знутры, нібы вясновыя сокі лісточкі ў рост, вучыцца далей. У Беларускім тэатральна-мастацкім інстытуце, на аддзяленні станковага жывапісу, вучыўся ў майстроў І. Сталярова, П. Крохалева, Х. Ліўшыца, Н. Воранава. Адыпломнай працай мастака кіраваў Май Данцыг. Закончыў БТМІ ў 1974-м — і пачаў актыўна ўдзельнічаць у выставах. “З 1984 года бацька стаў сябрам Беларускага саюза мастакоў, — напісала нам Алена Шарыпа. — З 1974 па 2012 год выкладаў у Рэспубліканскай школе-інтэрнаце па музыцы і выяўленчым мастацтве імя Івана Ахрэмыча

— цяпер гэта гімназія-каледж мастацтваў. Сярод ягоных вучняў — мастакі Аляксандр Сільвановіч, Уладзімір Лавецкі, Наталля Бела-вокая, Ларыса Журавовіч, Алесь Пушкін ды дзясяткі іншых.

Творы Пятра Шарыпы ёсць у фондах Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі, Гісторычна-культурнага музея-запаведніка “Заслаўе”, Аршанскай гарадской мастацкай галерэі В. А. Грамыкі, Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, Дома-музея Адама Міцкевіча ў Навагрудку, Беларускага саюза мастакоў ды ў прыватных калекцыях — як у Беларусі, так і ў замежжы. Некаторыя з іх можна пабачыць у інтэрнэце — пра мастака ўжо ёсць багата ілюстраваны артыкул у Вікіпедыі, які дапрацоўвае дачка. Яна ж напісала: бацька яе стаў ля вытокаў баларускага Адраджэння канца 80-х — пачатку 90-х гадоў. Сябраваў з Алесем Марачкіным, быў знаёмы з такімі асобамі, як Васіль Быкаў, Ніл Гілевіч. І ў супольцы мастакоў “Пагоня” — ад моманту яе стварэння.

Юбілейную выставу спадарыня Алена зладзіла сёлета вясной у Заслаўі. Пяць значных твораў Пятра Шарыпы (адзін з іх і прысвечаны гораду) — у фондах тамтэйшага Музея-запаведніка. Яны й склалі аснову экспазіцыі. На вернісаж 18 красавіка ў асноўным прыйшлі юныя творцы з мясцовай мастацкай школы. “І прамовы ўсе адаптаваліся — для дзіцячай аўдыторыі, але й тое добра!” — з аптымізмам заўважае мастачка.

Пётр Шарыпа (у цэнтры) на адкрыцці выставы. 1996 г.

Мастачка Алена Шарыпа

Лепшым жанравым творам бацькі яна лічыць карціну “Развітанне з роднай вёскай” (1992. Палатно, алей. 140 x 154 см). “Там таксама ёсць узгадкі пра вайну: фотаздымкі і трохкутнік пахаронкі на першым плане, — удакладняе мастачка. — Тры жаночыя вобразы. Старэйшая — мая бабуля Марыя Іванаўна, бацькава матуля, але знешняга падобства яна не мае: хутчэй зборны вобраз (пэўна, мастак і не імкнуўся зрабіць дакладны партрэт). Маладая жанчына ў лёгкім задуменні ці ў летуценнях-марах — мая маці Людміла, вельмі падобная. І, нарэшце, дзяўчына-падлетак: з шырока раскрытымі вачыма, уся праменіцца святлом, надзеямі і любою да жыцця... Кожны раз, глядзячы на карціну, я нібыта пазіраю ў вочы сабе шаснаццацігадовай”. Праўда, у Заслаўі карціны не было, экспанаваліся іншыя дастаткова вялікія палотны з фондаў Музея-запаведніка. “Яны пісаліся ў майстэрні ў выніку разваг і ўражанняў, — расказала дачка. — Я прывезла яшчэ пленэрныя творы са сваёй калекцыі. У іх, на маю думку, найбольш ярка праявіліся тэмперамент мастака, ягоная любоў да прыроды. Выставу рабіла з радаснымі думкамі: хацелася, каб яна была

максімальна светлаю, максімальна пазітыўнаю, з вясновым настроем — і яна такою й атрымалася!”.

Дачка з цеплынёю згадвае, што кожную вясну бацька імкнуўся па магчымасці выехаць на эцюды: “Вельмі любіў пачатак вясны, калі яшчэ ляжыць снег — той стан у прыродзе, які Прышвін называў: вясна святла. У красавіку мы ездзілі на радзіму бацькі, пад Воршу. Хадзілі там з эцюднікамі ў лес, часам за некалькі кіламетраў. Там, памятаю, былі бярэзнікі з балотцамі, з лужынамі, з дываном сініх і белых кветак, поўныя гоману птушак. Вось дзе была сапраўдная насалода і радасць жыцця! Бацька ж мой там вырас — у маленькай вёсцы, у атачэнні такой цудоўнай прыроды. Гэта ён навучыў мяне любіць і разумець яе. Не кожны

ўмее так бачыць і адчуваць прыгажосць — а яму тое было дадзена ў поўнай меры”.

Шмат эцюдаў напісаў выкладчык Пётр Шарыпа ў паездах з юнымі мастакамі школы-інтэрната: ездзілі на экскурсіі, на пленэры. Былі ў яго камандзіроўкі ў правінцыю — пошукі талентаў для школы. На пленэрных практыках ён пісаў побач з

вучнямі. Тонка адчуваў прыгажосць старажытнай архітэктуры, і яна ў яго заўсёды атрымлівалася. Увогуле, па словах дачкі, мастак меў, можна сказаць, апаэтызаванае, такое лірычна-рамантычнае ўспрыманне гісторыі. Напрыклад, па аснове ягоных полацкіх эцюдаў з часам быў напісаны твор “Полацк. Спаса-Праабражэнская царква”.

З жанравых палотнаў на выставе ў Заслаўі была толькі карціна “Родная песня” (“Сымон-музыка”). “Гэта, як і пераважная большасць жаночых вобразаў у творчасці мастака, партрэт маёй маці, — удакладняе Алена Шарыпа. — У “Развітанні з роднай вёскай” таксама на першым плане — я і маці. А фонам на карціне — рэальныя сямейныя фотаздымкі. Бацька ўвогуле трапятліва ставіўся да сямейнай гісторыі, у якой, на жаль, былі й трагічныя старонкі: раскулачванне, калектывізацыя, арышт і расстрэл майго прадзеда. . . А яшчэ — вайна, пад час якой загінулі мой дзед Пётр і ягоны брат. Ён ашчадна захоўваў дакументы даваенных і ваенных часоў”.

Жаданне ўтрымаць у памяці, увасобіць у вобразах, творах тое, што сыходзіць незваротна — прыкмета чалавека, які дбае пра будучыню свайго народа, бацькаўшчыны. Бо — з каранёў расце дрэва, і чым вышэй падымаецца — тым мацней за зямлю трымаецца. У бяспмятных манкуртаў няма будучыні. . . А вясновае вяртанне мастака да вытокаў можна ўспрымаць як своеасабліваю падзарадку “батарэек духа”. Дарэчы, Арашкі (да 1950-х Заазер’е) родная вёска Пятра Шарыпы, яшчэ трымаецца ў гэтым свеце, хаця, па словах дачкі, у тых мясцінах шмат што змянілася: “У віхурах ХХ стагоддзя зніклі невялікія маляўнічыя вёсачкі й хутары ў наваколлі, як не захавалася й тая хата, дзе прайшло маленства бацькі. Аднак вялікі пласт ягоных успамінаў, развагаў так ці інакш выяўляецца ў ягоных кампазіцыйных творах. І тым не менш, галоўнае ў іх — гэта светлы пасыл”.

ТАЛЕНТЫ З ДЫЯСПАРЫ

“Купалінка” ў Сыктыўкары

Хор, створаны ў Рэспубліцы Комі, гожа прадстаўляе беларускую культуру ў Расіі

Калі завітаць у офіс нашай Нацыянальна-культурнай аўтаноміі “Беларусь” — а гэта пакой 27 у ДOME Дружбы народаў Рэспублікі Комі, то пабачыш, колькі там розных узнагарод. Падзячныя лісты, дыпломы, граматы заваявалі-заслужылі таленавітыя беларусы. Памятаю, у Комі беларусы першымі стварылі сваю суполку. Тады ўжо ішла пагало-ска пра мясцовы ўкраінскі хор, і на адным з пасяджэнняў савета НКА мы вырашылі: а добра б стварыць і свой!

Давялося пашукаць добрага баяніста. Урэшце Аркадзь Крупенька, кіраўнік суполкі, знайшоў-такі музыку Барыса Цюрніна, збірала ж хор Ала Дабравольская, працаўніца гандлю. Яна ж і спявала ў хоры, і саліравала.Папершымчасепачыналі спяваць Лідзія Крупенька, медык Надзея Лосева, настаўніца Любоў Шубянок, пенсіянерка Зінаіда Губер, галоўны спецыяліст Сыктыўкарскага хлебакамбінат Галіна Валькова... Дапамагла са сцэнчнымі строямі Беларусь. І неўзабаве беларускі хор загучаў! Помніцца, як на справаздачна-выбарчай канферэнцыі дэлегатаў і гасцей пакарыў дуэт з Траецка-Пячорска: здорава выступілі Наталля Вахрушава і Раіса Ерашова.

Калі ў райцэнтры Візінга (86 км ад Сыктыўкара. —Рэд.) адкрываўся Цэнтр нацыянальных культур, то з Міннаца Рэспублікі Комі папрасілі выступіць там і беларускі хор. І ён выступіў, ды яшчэ й як! Нават першы краўнік Комі Юрый Спірыдонаў на канцэрце з залы падняўся на сцэну, з харыстамі спяваў “Ой ты, хмелю...”. Карацей — свята было цудоўнае, і для беларусаў дата зна-кавая: 12 студзеня 2001 года. Тады хор наш ужо “злавіў хвалю” ды, як кажуць, расправіў крылы.

Цікавых выступленняў было шмат, у іх ліку — удзел у фестывалях у Мінску, Маскве. А 7 красавіка 2012-га ў Рэспубліканскім акадэмічным тэатры драмы імя Віктара Савіна з аншлагам прайшоў Першы рэспубліканскі фестываль беларускай песні, прымеркаваны да 15-х угодкаў нашай НКА. Помніцца, у свяце паўдзельнічаў і народны артыст Рэспублікі Комі Анатоль Ізмалкоў. (Анатоль Дзмітрыевіч — саліст, драматычны барытон Сыктыўкарскага тэатра оперы і балета. Ён з Віцебшчыны родам: закончыў 1-ю школу ў гарпасёлку Лёзна, працаваў у Віцебску. У 2011-м ушанаваны званнем “Заслужаны артыст Расіі”, лаўрэат Прэміі Ураду Рэспублікі Комі. — Рэд.). Удзел вядомага спевака ў канцэрце паспрыяў і поспеху “Купалінкі”, за што землякі-беларусы яму вельмі ўдзячныя. У хора “Купалінка” тады яшчэ не было звання “народны”, а цяпер — ужо двойчы пацверджана, і ў рэпертуары хору — больш за 70 песень.

Поспеху, безумоўна спрыялі мастацкія кіраўнікі — усе, дарэчы, былі з кансерваторскай адукацыяй! Заканчвалі Мінскую, Маскоўскую, Свядлоўскую і Петравадскую кансерваторыі. Асабліва прыкметную ролю адыгралі Валянціна Маскаленка (1991—2001), заслужаная артыстка Расіі Наталля Масанава (2010—2016). Добрых слоў заслугоўвае і баяніст Пётр Юркін, які, на жаль, раптоўна памёр летам 2016-га. З актывістак хору адзначу Любоў Шубянок: яна клапаціцца пра яўку на рэпетыцыі, выдатна валодае мовай, душэўна чытае вершы па-беларуску, піша сцэнары пастановак (напрыклад, любімых усімі Дажынак). Незабыўныя ўражанні

У рэпертуары хору “Купалінка” больш за 70 песень

артысты атрымалі на фэстах беларускай песні ў Беларусі: у Слуцка і Дуброўне.

Калі ў 2015-м у Комі гастралюваў славуцы дуэт беларусаў Ядвігі Паплаўскай і Аляксандра Ціхановіча, то ў дзень іх канцэрта зала сталічнай філармоніі ледзь змясціла ўсіх ахвочых. А на “разагрэве” выступаў і хор “Купалінка”. У зале было шмат мясцовых беларусаў, і публіка проста зачаравала вядомых артыстаў — пратое пісала і газета “ГР” (“Пачулі родныя галасы”, 25. 07. 2015). Артысты паабяцалі яшчэ прыехаць да нас — не атрымалася: і да нас дайшла сумная вестка пра смерць Аляксандра Ціхановіча. Мы, беларусы і ўсе артысты хору, гаравалі, як пры страце самага блізкага сваяка. Няхай гэтыя радкі стануць данінай нашай памяці, павагі слаўнаму і любімаму артысту — ад імя беларусаў Комі.

З харыстаў, якія спяваюць і спявалі ў розныя гады, яшчэ адначым Уладзіміра Дуксу, Валерыя Марозава, Аляксандра Кульбянкова, Аляксандра Мішэніна, Аляксандра Пятрэнку, Паўла Рагоўскага, а таксама Лідзію Шапашнікаву, Надзею Лосеву, Зінаіду Губер, Галіну Балюю... Вялікі дзякуй усім “купалінцам”! Як беларусы Комі, так і ўлады рэспублікі

цэнняць іх працу. А ўсё ж робіцца на грамадскіх пачатках. Бадай, усе артысты “Купалінкі” ўшанаваны былі ў розныя гады Ганаровымі граматамі Міннаца РК, падзячнымі лістамі, каштоўнымі падарункамі. Харыстка Лідзія Волкава мае званне “Ганаровы ветэран Сыктыўкарскага лесапрамысловага комплексу”. Любоў Шубянок, якая ў хоры ад пачатку заснавання, 16 снежня 2008 года ўшанавана Ганаровай граматай Кіраўнікі рэспублікі. Любоў і цяпер — адна з актыўных харыстак, да таго ж намесніца старшыні савета НКА.

Хор — гэта як жывы арганізм. Адны ўдзельнікі па розных прычынах пакідаюць яго — прыходзяць іншыя. Асвойваюцца, уліваюцца ў калектыў. І апошнім часам хор папоўніўся. Прыйшлі ў яго бухгалтар Вольга Галяняк, студэнт Арцём Барсукоў, прадавец Ганна Федарэнка, кіраўнік моладзевай суполкі аўтаноміі НКА Ілья Лепскі... А кіруе “”Купалінкай” Марыя Кротава, выпускніца Петравадскай кансерваторыі. Таму мы, ветэраны суполкі, верым: хор яшчэ парадуе слухачоў новымі канцэртамі.

Мітрафан Курачкін, заслужаны работнік культуры Рэспублікі Комі

ВЕСТКІ

За Абая — удзячнасць

Мікола Берлеж

Беларускаму паэту Міколу Мятліцкаму прысуджана міжнародная прэмія “Алаш”

Гэтую адзнаку ўручаюць за значныя дасягненні ў казахскай літаратуры ці ў яе пашырэнні ў іншых краінах. Мікола Мятліцкі — перакладчык кнігі паэзіі Абая “Стэпавы прастор” на беларускую мову, якая выйшла ў Мінску ў 2010 годзе ў выдавецтве “Літаратура і Мастацтва”.

Вядомы паэт вельмі ўважлівы да казахскай паэзіі як перакладчык. У часопісе “Полымя”, іншых перыядычных выданнях, аўтарскай анталогіі перакладаў паэзіі народаў свету “Лучнасць” друкаваліся зробленыя ім перастварэнні вершаў Алжаса Сулейменава, Нурлана Аразаліна, іншых паэтаў Казахстана на беларускую мову. У час, калі Мікалаем Міхайлавіч працаваў галоўрэдам часопіса “Полымя”, на старонках старэйшага літаратурна-мастацкага выдання Беларусі сфарміравалася шырокая прастора ўвагі да літаратур краін Садружнасці Незалежных Дзяржаў.

Намесніца галоўнага рэдактара казахстанскага часопіса “Простор”, паэтэса, наша зямлячка Любоў Шашкова так пракаменціравала падзею: “Мне здаецца, прысуджэнне прэміі “Алаш” вядомаму беларускаму паэту паспрыяе яшчэ большай увазе беларускіх пісьменнікаў да казахскай літаратуры. Вельмі прыемна, што так высока ацэнена праца Міколы Мятліцкага па прапагандзе казахскай паэзіі на маёй Бацькаўшчыне. Беларуска-казахскія літаратурныя сувязі інтэнсіўна развіваюцца дзякуючы менавіта такім асобам. А ў Казахстане шмат робяць для прапаганды беларускага мастацкага слова літаратуразнаўца Святлана Ананьева, перакладчык Кайрат Бакберганаў, пісьменнікі Алімжан Хамраеў, Нурлан Аразалін, Райхан Мажэнькызы. Усім ім — нізкі паклон ад мяне як беларускі...”

КАРЫСНЫ ДОСВЕД

Люстэрка з Бацькаўшчыны

Мікалай Бойка

На фестывалі “Пресса-2017” у Самары былі прадстаўлены і беларускія выданні

Традыцыйнае для Самарскай вобласці свята праходзіла ў 24-ы раз, і ўпершыню — у Парку імя Юрыя Гагарына. Дэвіз фестывалю — “Самара в игре” — сведчыў: у цэнтры ўвагі — будучы чэмпіянату свету па футболе FIFA 2018 у Расіі.

З ахвотай штогод удзельнічаюць у журналісцкім форуме і беларусы Самарскай вобласці. Прэзідэнт суполкі “Руска-Беларускае Братэрства 2000” Ірына Глуска называе фестываль прэсы сапраўдным святам, да якога беларусы рыхтуюцца, па сутнасці, увесь год: “На свяце мы знаёмімыхароў і гасцей Самары з газетай “Голас Радзімы”, часопісам “Союзное государство” — гэта даўнія сябры і партнёры нашай арганізацыі. Ганарымся і сваім грамадска-папулярным і літаратурна-

мастацкім часопісам “Адзінства. Единство”. Значэнне СМІ ў жыцці грамадства — велізарнае. Як увяць сабе існаванне без газет, часопісаў, тэлебачання, радыё, інтэрнэта? Без СМІ многія грамадскія сувязі парвуцца. СМІ дапамагаюць, напрыклад, дасягаць узаемаразумення паміж прадстаўнікамі розных народаў. А гэта вельмі важна як для шматнацыянальнай Расіі, так і для Беларусі”.

Футбольная тэма фестывалю “гучала” на ўсіх пляцоўках, нават у іх афармленні. Беларусы таксама яе “разыгралі”, нібы добры пас. У свежым нумары часопіса “Адзінства. Единство”, напрыклад, змешчаны тэкст пра беларусаў-гульцоў ФК “Крылья Советов” (Самара), які займае асаблівае месца ў беларускім футболе. Практычна ў кожным сезоне там гуляюць “нашы”, і жартам яго называюць базавым футбольным клубам зборнай Беларусі. Праз гэтую каманду прайшлі многія гульцы зборнай

Беларусі. Цяпер у вядомай камандзе — два беларусы: Сяргей Карніленка і Аляксандр Глеб. А галоўным трэнерам клуба з лістапада 2016-га прызначаны Вадзім Скрыпчанка, выхаванец брэсцкай СДЮШАР №5 (першы трэнер — Віталь Цішчанка).

Выставачная экспазіцыя беларусаў робіцца штогод у нацыянальным стылі, заўсёды прыцягвае ўвагу. Падыходзіць шмат беларусаў, ураджэнцаў Беларусі, якія жывуць на самарскай зямлі. Ёсць пра што пагаварыць і што пачытаць-пагартарць!

На свяце выступаў вядомы беларускі вакальны ансамбль “Каданс”: гучалі беларускія песні. А яшчэ беларусы праводзілі конкурсы, віктарыны па СМІ Беларусі, Саюзнай дзяржавы і Самарскай вобласці. Цікавым атрымаўся і матч з удзелам журналістаў і ветэранаў клуба “Крылья Советов”.

Нагадаем, што арганізатарамі фестывалю прэсы традыцыйна высту-

На фестывалі “Пресса-2017”

пае Адміністрацыя Самары і абласны Саюз журналістаў. Статус у фестывалю — высокі. Ганаровымі гасцямі яго сёлета былі віцэ-губернатар Самарскай вобласці Аляксандр Фяцісаў, кіраўнік горада Алэг Фурсаў, старшыня гарадскай думы Галіна Андрыянава, а